

Naisten Vuoksi -verkosto ja politiikan muutos – pelinavaus uuteen poliittiseen kulttuuriin

TAINA RISKI

ABSTRACT

The *Naisten Vuoksi*
Network and the New
Political Culture

The aim of the study is to analyse the political profiling of a women's network called *Naisten Vuoksi* founded in 1996. The study is based on five theme interviews with members of *Naisten Vuoksi*. The four themes build up a framework in which the views of interviewees are studied in detail. The first theme deals with the concept of "political" and considers what the network means by the slogan *personal is political*. Secondly, the network's critique against the globalized market economy is studied in detail. The third theme contemplates *Naisten Vuoksi* as a new political women's movement. The fourth theme focuses on gender in politics.

Naisten Vuoksi is committed to promoting alternative views on politics by focusing on a critique against *economic politics*. It is argued in the network that the economic system has taken precedence over the political system and therefore limits the use of political means and decision-making in the society. Instead, the network strives to revive the idea of political activity as an activity present in societal connections including economic actions. Economic politics is also a question of gender. The interviewees think of *Naisten Vuoksi* as a part of a women's movement, although not fully identifying with it. The *Naisten Vuoksi* network is considered to represent a new political actor different from party organizations and social movements.

Johdanto

Naisten Vuoksi -verkosto on vuoden 1996 keväällä Helsingissä perustettu naisryhmä, jonka tavoitteena on saada erilaisia naisia toimimaan yhdessä politiikan muuttamiseksi. Sen perustajajäseniin kuuluvat muun muassa SKDL:n kansanedustajana toiminut Ulla-Leena Alppi ja koomuksen kansanedustaja Sirpa Pietikäinen. Verkosto pyrkii esittämään vaihtoehtoja nykyiselle politiikalle – erityisesti talouspolitiikalle – ja herättämään keskustelua politiikan ja talouden suhteista yhteiskunnassa. Naisten Vuoksi -verkosto on rekisteröimätön ja pyrkii vält-

tämään yhdistys- ja puolueorganisaatioille ominaisia jäykkiä toimintatapoja. Sen toimintaa ei ole sidottu sääntöihin tai toimintaohjelmaan eikä ryhmällä ole virallisia vastuuhenkilöitä kuten puheenjohtajaa. Jäsenistö koostuu verkoston postituslistalla olevista henkilöistä, joita on tällä hetkellä noin 250.

Naisten Vuoksi -verkoston toiminta alkoi jäsenistön keskustelufoorumina, johon osallistui poliitikkoja, tutkijoita, järjestöaktiiveja ja tiedotusalan ammattilaisia. Keskusteluissa, joita ovat alustaneet verkostoon kuuluvat tai ulkopuoliset naisasiantuntijat, käsiteltiin talouteen, politiikkaan ja hyvinvointiyhteiskuntaan liitty-

viä aiheita¹ ja mietittiin verkoston mahdollisuuksia vaikuttaa nykyiseen politiikan suuntaan. Verkosto on järjestänyt Helsingissä kaksi yleisöseminaaria, joiden myötä sen olemassaolo on tullut laajempaan tietoisuuteen ja se on saanut lisää jäseniä². Lisäksi on syntynyt neljä itsenäistä toimintaryhmää: talouskoulu, talouskirja-, energia- ja tietoverkkoryhmä. Toiminta on laajentunut pääkaupunkiseudulta muihin kaupunkeihin ja verkostolla on jäseniä ja itsenäisiä verkostoja Hämeenlinnassa, Kokkolassa, Kouvossa, Tampereella ja Turussa.

Tämä artikkeli perustuu pro gradu -työhöni³ (Riski 2000), jossa tutkin Naisten Vuoksi -verkoston poliittista profiloitumista. Tutkimuksessa olen tarkastellut ryhmän jäsenien käsityksiä politiikasta ja politiikka-käsitteestä sekä sen toiminnasta naispoliittisena liikkeenä. Etsin vastauksia kysymyksiin, millaista politiikkakäsitystä verkoston jäsenet vastustavat tai puolustavat sekä millaisena he näkevät toimintansa suhteessa muuhun (nais)liikehdintään. Verkoston jäsenen puhetta olen tulkinnut poliittisesti eli argumentaatiota on tarkasteltu tekstinä, jossa politikoidaan ja politisoidaan. Kiinnostukseni kohteena on tällöin se, mitä poliittisen ta-

soja puhe politiikka-käsitteestä avaa ja mitä ta-soja se sulkee käsitteen ulkopuolelle. Artikkelin alussa esittelen lyhyesti tutkimuksen metodin ja aineiston sekä perustelen aineiston käsittelyä. Sen jälkeen esittelen tutkimustuloksia neljän, aineistotulkinnassa esiin nousseen teeman kautta ja lopuksi esitän yhteenvedon tutkimuksen tuloksista.

Haastatteluista politiikan tutkimukseen

Tutkimuksen menetelmänä käytin teemahaastattelua, jossa haastattelun aihealueet ovat yleensä tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat (Hirsjärvi ym. 1997, 205). Teemahaastattelu oli luonteva menetelmä, koska halusin selvittää, miten verkoston jäsenten puheessa tuotetaan politiikkakäsityksiä ja miten (poliittista) toimintaa määritetään suhteessa niihin.⁴

Haastatteluteemat, jotka lähetin haastateltaville etukäteen, olivat politiikan määritelmä/määrittely, yhteiskunnallisen tilanteen kuvaus, naisliike ja naisnäkökulma politiikkaan. Poliitiikan määritelmää koskevilla kysymyksillä pyrin selvittämään, miten haastateltavat ymmärtävät politiikka-käsitteen ja mitä kaikkea he siihen liittävät. Yhteiskunnallisen tilanteen kysymykset liittyvät verkoston talouspolitiikkaan ja markkinatalouteen kohdistamaan kritiikkiin, joka antaa viitteitä siitä, mihin laajempaan yhteiskunnalliseen ongelmakenttään verkosto kohdistaa politiikan kritiikkinsä. Naisliike-teema luotaa Naisten Vuoksi -verkoston suhdetta naisliikkeeseen ja muuhun yhteiskunnalliseen liikehdintään. Naisnäkökulman teema puolestaan liittyy sukupuolen merkitykseen poliittisessa toiminnassa.

Haastattelin tutkimukseeni viittä verkostossa aktiivisesti toiminutta naista. Haastateltavista neljä oli toiminut siinä sen perustamisesta lähtien. Viides oli tullut mukaan ryhmän julkistamisen (*Säädyn talous* -seminaari) jälkeen.⁵

¹ Verkoston keskustelutilaisuuksissa on käsitelty seuraavia teemoja: politiikan käsite, talouspolitiikan kieli, hyvinvointivaltion tulevaisuus, vaihtoehtoinen energiatuotanto ja lasten oikeudet.

² *Säädyn talous* -seminaarien keskusteluteemoja ovat olleet muun muassa politiikan käsite, talouspolitiikan arvot, median ja talouspolitiikan suhde, globaali talous, EMU ja etiikka sekä työelämän arki. Verkostossa syntyi myös idea *Naisen 7 elämää* -kirjasta (toim. Ulla-Leena Alppi & Sirpa Honkameri, WSOY 1997), jossa naiset kertovat yksityisen ja julkisen kohtaamisesta arjessa.

³ Idea syntyi tutustuttuani omakohtaisesti verkoston toimintaan ja siinä toimiviin henkilöihin. Ensimmäisissä tapaamisissa, joihin osallistuin vuoden 1996 lopulla, kritisoitiin niin talouden valta-asemaa politiikassa kuin itse politiikka-termiäkin. Nykyisen politiikan vaihtoehdoksi asetettiin inhimillinen talouspolitiikka, joka ottaa huomioon arjen näkökulman sekä toisista ihmisistä ja ympäristöstä huolehtimisen. Minua kiinnosti se, että politiikan kritiikki kohdistui politiikan käsitteeseen, siihen sfääriin, joka muokkaa käsitystä politiikasta ja poliittisuudesta kyseenalaistaen vallitsevaa käsitystä siitä, mitä politiikka oikeastaan on. Kokouksissa pohdittiin, mihin asioihin politiikka-termillä viitataan ja mitkä asiat määritetään politiikan ja poliittisuuden ulkopuolelle.

⁴ Verkostosta ei juuri ole saatavilla kirjallista aineistomateriaalia, vain joitakin lehtiartikkeleita ja julkaisematonta ohjelmaluonnos.

⁵ Kaksi haastateltua oli toiminut puoluepolitiikassa ja kaksi ei. Viimemainitut olivat ns. kansalaisaktivisteja, joiden tausta oli ei-puoluepoliittisessa kansalaisjärjestötoiminnassa. Yhdellä heistä on siviilityö, joka

Litteroitua tekstiä haastatteluista kertyi noin 75 liuskaa. Haastatteluaineiston reflektoinnissa ja tulkinnan tukena käytin myös muunlaista aineistoa, kuten omia muistiinpanojani ryhmän tapaamisista, Naisten Vuoksi -verkoston julkaisematonta ohjelmaluonnosta sekä sitä koskevia lehtiartikkeleita.

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa jäsenin aineistoa teemojen mukaisesti, mikä sinällään muokkasi puheesta löydettyjä käsityksiä politiikasta ja rajasi tutkittavaa ilmiötä. Toisessa analyysivaiheessa muutin näkökulmaa siten, että haastatteluaineistoa tulkittiin tekstinä, jota analysoitiin poliittisen luennan avulla. Analyysin perusajatuksena oli haastatteluteksti yhtenä puolueellisen kirjoittamisen lajina (vrt. Palonen 1997). Haastattelupuhe on teksti, jossa väitetään jotain jostakin asiantilasta eli omaa käsitystä puolustetaan ja samalla suuntaudutaan joitakin kilpailevia käsityksiä vastaan sekä esitetään vetoamus tietyn muutoksen puolesta. (Mt., 21.) Kuten Palonen (1993) esittää, poliittisen luennan avulla poliittisuus saadaan tekstistä esiin ja sisällöllisesti tulkituksi. Poliittisen luennan avulla kyseenalaistetaan aineistossa esiintyvien argumenttien yhtenäisyys ja etsitään yleisempiä argumentaatiotyyppisiä. Tekstin poliittisuuden tulkinta edellyttää politiikan käsitteen ymmärtämistä aspektina. Poliittikkaa ja poliittisuutta ei tule ymmärtää jonkin tietyn sektorin tai alueen rajaamana ilmiönä (esimerkiksi valtion, poliittisen järjestelmän tai puolueiden ominaisuutena), vaan dimensiona, jota käytetään tulkinnallisena viitekehyksenä minä tahansa aineiston poliittiseen arviointiin. (Mt., 12–14.)

Arjen poliittisuus

”...[M]eidän poliittikkakäsitys on jotenkin kauheesti kaventunut, et siitä on tullu tää edustuksellinen demokratia...”

”Et se ei oo sillai niinku, että poliittikka on jossakin ja toisaalla taas ei ole poliittikkaa ja jossakin on ehkä vähän niinku poli-

tiikkaa, toisaalla taas enemmän. En mä ajattele poliittikkaa sellasena.”

”...[P]oliittikkaa on myös kansalaisjärjestöjen ja mielipiteen kautta vaikuttaminen.”

Naisten Vuoksi -verkosto nostaa esille arjen poliittisuuden nykyisen (talouteen keskittyvän) politiikan haastamiseksi. Arjen poliittisuus -teesillä haastatellut pyrkivät laajentamaan politiikkakäsitystä perinteisen, edustuksellisen ja valtiollisen politiikan ulkopuolelle, kansalaisyhteiskuntaan ja jopa yksittäisten ihmisten elämään. Teesin lähtökohtana voidaan pitää naisliikkeen jo 1960-luvulla lanseeraamaa ”henkilökohtainen on poliittista” -vaatimusta, joka esitti poliittisuuden arkisena ja yhteiskunnallisen elämän läpäisevänä ulottuvuutena (Saarinen 1987, 144). Feministisen liikkeen toisen aallon iskulauseella haluttiin kiinnittää huomio naisten alisteiseen asemaan yhteiskunnassa, perheinstituutiossa ja parisuhteessa. Henkilökohtaisen poliittisuudella korostettiin naisten henkilökohtaisina pitämien ongelmien yleistä ja yhteistä ja siten myös poliittista luonnetta. (Pärvikö 1986, 16–21.) Haastateltujen politiikkapuheessa arki ja arjen määrittely on sitä henkilökohtaista, joka halutaan politisoida. ”Arki” näyttäytyy kuitenkin moniselitteisenä. Osa haastatelluista liittää arjen sen yleisimpiin konnotaatioihin, elämän yksityiseen piiriin, kotiin ja perhe-elämään. Naisten arkielämä yksityisessä elämänpiirissä asetetaan vasten julkista poliittikkaa, jonka piiriin naisen arki ei ulotu.

”...[K]yllä tietysti vanha naisliikkeen sanonta ’henkilökohtainen on poliittista’ on mulle hyvin läheinen, et silloin ei voi niinku arkielämää erottaa sillä tavalla, et ois niinku koti ja arki ja se mitä muualla tehään niinku kotona tai perheen parissa tai noin muuten sillon ku ollaan himassa ja sit taas toisaalta sitten poliittikka, joka on julkista, et tota siinä tää arkielämäjuttu niin sen mä ymmärtäisin tätä kautta. Henkilökohtainen on poliittista eli yksityiselämä on poliittista, nää arjen asiat on kanssa poliittisia.”

Arjelle annetut merkitykset kytkeytyvät myös yksityisen ja julkisen välisen rajan muutokseen yhteiskunnassa. Arjen määrittelyssä otetaan huomioon yhteiskunnan rakenteellinen ja sosiaalinen jakautuminen yksityiseen ja julkiseen puoleen. Myös julkinen sektori jakautuu

ei liity puoluepoliittiseen tai kansalaistoimintaan. Hän toimi kuitenkin opiskeluaikanaan *poliittisesti* ylioppilaskunnassa esimerkiksi osallistumalla ylioppilaskunnan ensimmäisen naisryhmän perustamiseen. Haastatellut edustavat myös iän ja toimintansa puolesta eri sukupolvia.

sisäisesti naisten yksityiseen ja miesten julkiseen puoleen. Naisten arkea todetaankin löytyvän myös julkisen sektorin puolelta. Naisten työ sosiaali-, kasvatusta- ja kulttuurikysymysten parissa on sitä ”yksityistä”, joka halutaan politisoida. Kohdistamalla huomion julkisen sektorin sisäiseen kahtiajakoon haastateltavat nostavat esiin ne rakenteelliset muutokset, joita on tapahtunut työ- ja perhe-elämässä, asumisessa ja koulutuksessa. Christensenin (1987, 125) mukaan naistutkimuksen kentässä puhutaankin ”uudesta arkielämästä”, jossa nämä muutokset näkyvät. Naisilla on edelleen vastuu uusintamisesta, vaikka työn muoto on muuttunut. Suuri osa uusintamisesta on siirretty yksityiseltä sektorilta (koti, perhe) julkisen sektorin palkkatyöksi, jota tekevät suurimmaksi osaksi naiset. Haastateltujen puhetta ”arjen poliittisuudesta” voidaan siten tulkita, ei pelkästään yksityisen sektorin, kodin ja perhesuhteiden politisoinniksi, vaan myös julkiselle sektorille siirretyn yksityisen uusintamisen uudelleenpolitisoinniksi.

”Et siitä [politiikasta] puuttuu tällaiset kaaheen tärkeet elämänlohkot, niin kuin missä naiset elää...lastenhoito ja vanhustenhoito ja kasvatuskysymykset ja kulttuuri, niin eihän niistä puhuta paljon yhtään mitään.”

Naisten arki ei kuitenkaan välttämättä ole sidottu yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja sen muutoksiin, vaan arkitodellisuudella voi olla myös abstraktimpi merkitys. Yksi haastateltavista näkee arjen koko ihmiselämän kokonaisuutta sivuavana näkökulmana, joka voidaan liittää siihen kokemusmaailmaan, jossa lomittuvat yhteen yksityinen ja julkinen, työelämä ja yksityiselämä sekä arvot ja estetiikka:

”Koko se näkökulma, vois sanoa et, mä joskus mietin, et arki on sitä, mitä tapahtuu, kun mä aamulla herään ja kävelen rautatieasemalle ja se on sitä, et näyttääks mun mielestä esimerkiks nykyinen tekniikan tekemisen tapa kauniille (...) Se on sitä, et onks mun kävelyreitit tehty järkeväksi, miten mä saan ruokaa ja kauppalpalveluni. Kunniotaankaan siinä, mikä on sitten lainausmerkeissä tää systeemi, esimerkiks mun omia henkilökohtaisia aikatarpeitani, et joinakin päivinä mulla ei olis enempää aikaa ja mulla on muitakin asioita elämässäni, esimerkiks läheisistä huolehtiminen.”

Arki, tunne ja henkilökohtainen kokemus kietoutuvat yhteen siksi asiakokonaisuudeksi, jonka politisoinnin vaatimusta Naisten Vuoksi tekee tunnetuksi. Arjen ja politiikan välinen yhteys syntyy henkilökohtaisen kokemuksen kautta. Haastateltavien mukaan arjessa, niin työelämässä kuin yksityiselämässäkin, tunteilla ja yhteisillä kokemuksilla on poliittinen, asioita merkityksellistävä ulottuvuutensa. Tällä ajatuksella on juurensa 1970-luvun naisryhmien tiedostamistoiminnassa, jossa korostettiin kokemukseen ja tunteeseen perustuvan tiedon huomioimista politiikassa ja päätöksenteossa. Tämä näkökulma painottaa henkilökohtaisen naisena olemisen ja naiskokemuksen merkitystä suhteessa tiedon tuottamiseen. (Matero 1996, 256–257.)

”Et puolet meidän elämästä on ainakin sitä yksityisyyttä, jossa tunne-elämällä on iso merkitys meidän ihmisuhteissa ja koko siinä arjen kentässä, jossa me niinku eletään ja onhan ne [tunteet] myöskin työelämässä, työelämä on kanssa niinku arkea.”

”...Vaan et tämmösillä arjen kokemuksilla (...) niitten kautta voidaan myöskin saada niin arvokasta tietoa ja kokemusta, että ne riittää päätöksenteon pohjaksi.”

Talouden ja politiikan suhde

Naisten Vuoksi -verkoston keskeinen kritiikki kohdistuu talouspolitiikan ensisijaiseen ja hallitsevaan asemaan muiden poliittisten asioiden ja ilmiöiden väistyessä taloudellisen arvottamisen tieltä. Talouspolitiikka ja sen asettamat rajat ja pakot, joita ryhmän mukaan erheellisesti nimitetään *realiteeteiksi*, määrittävät niin muita politiikan osa-alueita kuin myös koko poliittisen keskustelun luonnetta:

”No, siinä [politiikassa] on ehkä aatetta justiin tällä hetkellä se aatteettomuus elikkä nyt tässä meillä on vain yksi vaihtoehto tai esimerkiksi se, että ei ole vaihtoehtoja ja se yksi vaihtoehto on tämä EMU ja tota sille muut ovat alisteisia.”

”...[K]oska nythän on niinku hirveen pitkään eletty tässä vaihtoehtottomuuden tilassa tai tehty tämmöstä vaihtoehtottomuuden politiikkaa. Asioita ei perustella sillä tavalla, että näin me näemme asiat (...) vaan sen sijaan niinku ilmoitetaan, että nyt on pakko

tehdä tällä tavalla, et nyt on niinku pakko höylätä nää tota lasten välipalat koulusta...”

Nykyistä poliittista keskustelua hallitsee haastateltujen mielestä puhe taloudellisista välttämättömyyksistä, jotka rajaavat poliittisen toiminnan mahdollisuuksia. Pekosen (1991, 80–81) mukaan ekonomistinen välttämättömyysretoriikka perustuu sellaiseen kuvaan todellisuudesta, jossa poliittisesti toimimisen mahdollisuuksia kahlitsevat taloudesta kumpuavat pakot ja välttämättömyydet. Todellisuus pyritään esittämään sellaisena, jossa ei ole vaihtoehtoja toimia toisin, vaan pakkotilanne (realiteetit) edellyttää toimimista yhdenmukaisella tavalla. Välttämättömyysretoriikka pyrkii epäpolitisoidaan mahdolliset muut poliittiset tulkinnat.

Ekonomistisen kielen hallitseva asema politiikassa kertoo haastateltujen mukaan talouden ja politiikan välisen suhteen muuttumisesta yhteiskunnassa. Taloudellinen järjestelmä ja sen lainalaisuudet ovat tunkeutuneet poliittisen järjestelmän alueelle, kun talous on globalisoitunut ja markkinoiden vapaata toimintaa on pyritty tehostamaan. Myös Pekonen (1991, 81) toteaa esitettävän, että kun aikaisemmin politiikan tehtävänä oli hallita markkinoita ja taloudellisen järjestelmän mahdollisia haittavaikutuksia yhteiskunnassa, niin nyt taloudesta on tullut jotain ensiarvoisen tärkeää, joka tulee ennen politiikkaa. Tästä kertovat myös haastatellut:

”Se [politiikka] on vaan tällasta talous- ja finanssipolitiikkaa ja se on, se hallitsee.”

”Eli toisin sanoen sieltä [markkinoilta] annetaan tämmöset raamit poliitikoille, et semmonen pieni liikkumavara sitten, mikä niinku jätetään siihen näpertelyyn, kun kuitenkin joskus aikanaan se on ollut niinpäin, että poliitikot on niinku sanonu sen, et minkä kaltasta yhteiskunnan kehitystä halutaan ja taloutta on sopeutettu siihen.”

Haastateltujen talouskriitistä on löydettävissä seuraava argumentti. Talouden ja politiikan suhteen muuttumisen eräs seuraus on se, että markkinataloudellinen ajattelu on laajentunut kaupankäynnin ja talouden alueelta yhteiskunnan kaikille alueille, jopa yksittäisen ihmisen elämään. Taloustieteen ihmiselle antamaa ”taloudellista arvoa” käytetään mittamaan ihmiselämän kokonaisuutta, vaikka haastatelluista onkin selvää, ettei kaikkea ihmisten sosiaalis-

ta kanssakäymistä ja yhteiskunnallista elämää voida mitata ekonomisin mittarein. Osa heistä korostaa, että markkinataloudellinen tai ekonomistinen ajattelu perustuu klassisen talousteorian peruslähtökohtiin, jotka kuvaavat markkinoita ja markkinoiden käyttäytymistä tietyssä ympäristössä. Talouden logiikka jättää huomioimatta sellaisia sosiaalisia toimintoja, jotka liittyvät ihmisten väliseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen, arvoihin ja moraliin.

”Ei ihminen oo pelkästään tämmönen taloudellinen yksikkö, kuluttaja esimerkiksi (...) et siitähän [taloudesta] puuttuu kokonaan se ajattelu, et ihminen myös tarvitsee, et ihmisen ei pelkästään niinku tavallaan lisää sen kansantalouden volyyymiä, vaan ihmisillä on myös tarpeita ja tää puoli on tässä ajattelussa kokonaan jääny, jää pimentoon.”

K: Sanoit tuossa äsken, että talouden kautta määritellään niin monia asioita, niin mitä asioita sä tarkoitat?

V: No, esimerkiks ihmiskuvaa, hyvän työntekijän määritelmää, hyvän ihmisen määritelmää, vapauden määritelmää, ympäristön määritelmää, melkein vähän kaikkee.

Haastateltujen huoli talouden arvoista koko inhimillisen elämän määrittäjänä liittyy yhteiskunnalliseen keskusteluun talouden ja moraalien välisestä suhteesta. Esimerkiksi Juha Varto (1999) esittää, että ekonomismi kaiken yhteiskunnallisen elämän arvottajana vaikeuttaa ihmisten kykyä arvioida omaa elämäänsä moraalisisessa mielessä. Taloudellisia arvoja ei voi asettaa rinnakkain todellisten, tarpeisiin, oikeuksiin ja ympäristön merkityksenantoon liittyvien arvojen kanssa. Elämismaailman antamalla ja vakuuttamalla arvoilla on todellinen merkitys ihmiselämässä, kun taas taloudelliset arvot ovat syntyneet muiden arvojen lomassa. (Mt., 29–30.) Siten esimerkiksi ihmisarvo voidaan taloudellisessa mielessä paloitella erilaisen ihmisominaisuuksien (työkyky, tehokkuus, työvoiman edullisuus) arvoiksi, joita voidaan verrata toisiinsa markkinoilla. Taloudellisia ”ihmisarvoja” ei voi kuitenkaan suhteuttaa siihen arvoon, joka ihmiselle ja ihmiselämälle moraalisisessa mielessä annetaan. Seuraavat lainaukset ilmentävät tätä ristiriitaa:

”Että tällä hetkellä se on hyvin paljon niin, että kansalaisten, meidän ihmisten täytyy ikään kuin jotenkin oikeuttaa olemassa-

olomme ja todistaa omaa tehokkuuttamme niinku taloudelle. Muutenhan syytetään luuseriksi tai vaikka miksikä. Mut sehän pitäis olla just päinvastoin, et näiden, tän talouden pitäis tavallaan todistaa meille, et miten ne toimii järkevästi ihmisten kannalta.”

”...[J]os siis arvona on taloudellisen edun saavuttaminen tai tommonen bruttokansantuotteen kasvattaminen ja viennin vetäminen, niin sehän on suht hyvin jo onnistunut laman jälkeen (...) eli se haittapuoli on juuri se, että ihmisten eriarvoisuus kasvaa ja se on erittäin epäoikeudenmukaista osalle ihmisistä. Niin nyt ei sitten anneta ihmisen oikeata arvoa niille, jotka ei esimerkiks jaksa kilpailla.”

Talouteen kohdistuvan kritiikin perusteella voidaan esittää, että Naisten Vuoksi -verkosto käy kamppailua politiikassa vallitsevaa välinerationaalista ajattelua kohtaan. Erilaisten arvojen ja arvostusten välinen kamppailu ei enää olekaan olennainen osa politiikkaa, vaan politiikka on taloudellisten arvojen toteutumista mahdollisimman tehokkaasti. Poliitiikan areenalle päätyvät ainoastaan sellaiset asiat ja ilmiöt, jotka ensin on saatettu markkinoiden piiriin ja joita voidaan arvioida taloudellisin ”mitarein”. Verkosto vastaa välinerationaaliseen ajatteluun vetoamalla politiikan moraaliin; esimerkiksi globaali oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja tuloerojen tasaaminen esiintyvät haastateltavien puheessa moraalisisina periaatteina, joihin poliittisen toiminnan tulee perustua. Poliitiikassa tulisi olla kyse oikeudenmukaisuudesta, oikeasta ja väärästä, ja sen tulisi edistää moraalisia periaatteita ja tavoitteita.

”No, mä ajattelen politiikkaa niin, et ensinäkin mulla on tietyt arvot. Semmoset, joista nyt ehkä yks tärkeimmistä on yhteisvastuu, semmonen niinku oikeudenmukaisuuteen pyrkimys. Et se on mun mielestä ensin. Ensin on nää arvot ja sitten siitä niinku nousee ne tavoitteet, mitä mulla niinku politiikassa on, et pitää niinku yrittää luoda sitä tasa-arvoa (...) ja sitten mä yritän niinku vaikuttaa, toimia niinku niitten tavoitteiden puolesta.”

Politiikkaan tulisi luoda myös moraalisia periaantöjä:

”...ja politiikan pitäis olla se tapa, millä näitä ihmisten päissä tapahtuvia muutoksia ja

toiveita ja tarpeita kanavoidaan, joka sitten ohjaa sitä pelisäännöstöä, että miten me toimitaan ja luo sitten sen säännösten ja puitteen sille toiminnalle.”

Miehinen politiikka

Politiikan miehisuus merkitsee haastatelluille miehistä arvomaailmaa, länsimaisen ajattelun miehistä perinnettä ja miehistä toimintakulttuuria. Miehistä ei sinänsä leimata negatiiviseksi, vaan se edustaa haastateltavien puheessa tiettyä vallitsevaa maailmankuvaa, joka pohjautuu länsimaisen ajattelun perinteeseen. Taloudelliset ja ns. kovien tieteiden edustamat arvot, jotka ovat nousseet politiikan keskiöön, ovat ennen kaikkea (miehisen) länsimaisen kulttuurin synnyttämiä arvoja. Poliitiikassa tapahtunut arvomuutos, jonka seurauksena talous tulee ennen politiikkaa, ei olekaan haastateltavien mielestä yhtä lailla kaikkia kansalaisia ”sorsiva” käänne, vaan sillä on seurauksena myös sukupuolten välisen hierarkian uudelleen järjestymisessä. Kun politiikka on kaventunut koskemaan ainoastaan edustuksellista politiikkaa, jonka arvomaailma on taloudellisten päämäärien toteuttajana koventunut, niin ”politiikka” on samalla tullut myös miehiseemmäksi:

”Minusta se [nykyinen politiikka] johtuu pitkälti miesten arvomaailmasta ja että naisilla ja miehillä on erilaiset arvomaailmat. Miehet harrastaa sitä ns. kovaa politiikkaa ja naiset pehmeätä. Ja se perustuu pitkälti arvoihin, koska miehisessä maailmassa merkitsee tavattoman paljon suoritukset, saavutukset, taloudellinen menestys, karriääri, ehkä pitkälti perinteistä riippuen.”

K:...[M]iten sä tavallaan liität sen vaihtoehdottomuuden vastakohtaksi? Onkse se naisnäkökulma sitten?

V: Nii, se on yks tavallaan sillai, et niinkun poliittisia ratkaisuja ei tehdä vaan valkoisisten, keskiluokkasten, kohtuullisen hyvin toimeentulevien miesten näkökulmasta.”

Osa haastatelluista näkee politiikassa tehtävien päätösten ja poliittisen keskustelun rasitteeksi tiedon ja tieteen sukupuolittuneen perinteen, jota kohtaan feministitutkijat ovat esittäneet kritiikkiä. Kritiikin mukaan tiede itsessään, sen sisäinen logiikka ja käytännöt, ovat sukupuolittuneita, tai paremminkin miehisää. Naiset

ovat myös ”loistaneet” poissaolollaan tieteen-tekijöinä ja tutkimuskohteina eikä naiseuteen liitettäviä piirteitä löydy edes symbolisista tieteen ideaaleista. (Matero 1996, 245.) Haastattelujen tieteenkriittikkä voidaan Aino Saarisen (1988, 8) ajatuksiin tukeutuen pitää osana mieskeskeisen ja miesehtoisen tieteellisen ajattelun purkamisprojektina, jonka avulla voidaan selvittää, miten tuo ajattelu on arvoiltaan, kysymyksenasetteluiltaan, teorian- ja käsitteidenmuodostukseltaan miehisesti määrätynyt. Poliitiikan miehisyden purkaminen edellyttää siten politiikan arvojen ja politiikan kielen (talous- ja tekniset tieteet) kyseenalaistamista sukupuolinäkökulmasta. Toisaalta haastatellut korostivat tunteeseen ja kokemukseen perustuvan tiedon arvokkuutta ja poliittisuutta. Tätä naisten kokemuksesta ja elämänpiiristä käsin muodostuvaa tiedontuottamista Saarinen kutsuu rakentamisprojektiksi. Rakentamisessa ei ole kysymys miesten tieteen täydentämisestä naisten menneisyydestä ja nykypäivästä kertovalla tiedolla, vaan naisehtoisen tiedon tuottamisesta. (Mt., 9–10.)

”Et näin ei tarvi olla, että tää ei oo mikään ... must siinä on tää kartesiolaisuus ja koko tää ajattelumalli mukana, mut et uskotaan siihen auktoriteettiin, et nyt kun on sanottu, niin tää on tää yks totuus, jota meidän on noudatettava.”

”...[m]yös kokemusperäsellä tiedolla on arvoa ja eikä vain tämmösillä käyrillä, tutkimuksilla, visioilla, strategioilla ja kaikilla EMU-, Etlä-, et cetera -tutkimuksilla, jota tekevät miehet ja yksi tasa-arvon nimissä työryhmään saatu nainen (...) Kyl kokemus ja tunneperäinen tieto, sitä ei oikeestaan edes tiedoksi määritellä länsimaisessa rationaalisisessa tieteessä.”

Poliitiikan miehisyttä luodaan myös politiikan toimintakulttuurissa. Kun naiset toimivat politiikassa, he törmäävät väistämättä ”hyvä veli” -verkostoihin, miehisen kulttuurin uusintajiin. Parlamentarisessa politiikassa poliittisesti toimiminen edellyttääkin naisilta miehisen kulttuurin normin hyväksymistä ja sen myötä naisisen poliittisen kulttuurin hylkäämistä. Poliitikassa miehinä toimintakulttuuri muodostaa valta-asetelman, joka estää naisten toimimisen sukupuolisesti täysivaltaisia toimijoina politiikassa. Lisäksi se tekee lähes mahdottomaksi

naisten kulttuurista ja elinpiiristä nousevien asioiden politisoinnin.

”Ei, kyl on olemassa niinku poliitikkoja ja naispoliitikkoja. Kyl tota ihmiset yleensäkin jaetaan sukupuolen mukaan. Naispoliitikot joutuu toiseen kastiin automaattisesti (...) kyl siinä [politiikassa] naisia ja miehiä arvioidaan ihan eri tavalla.”

”Toinen asia on sitten se, että kuinka paljon se vielä näkyy päätösten sisällössä. Että siinä kyllä, mä sanoisin edelleen siinä mielessä naiseus niinku typistyy, et se ei vielä näkään niinku arjen näkökulma ja mikä on lasten kannalta tärkeää ja... eihän se vielä näkään paina mitään.”

Poliitiikan miehisyden purkaminen on haastatelluille kaksijakoinen ongelma. Naisten vähäinen edustus parlamentarisessa politiikassa vakiinnuttaa politiikan miehisyttä ja säilyttää sen muuttumattomana. Vähimmäisvaatimus poliittisen kulttuurin muuttamiseksi on, että naisten osuutta on kasvatettava poliittisissa päätöksentekokoelmissä. Usko poliittisen kulttuurin muutokseen naisten määrällisen kasvun myötä ei kuitenkaan ole varauksetonta. Parlamentarisessa politiikkaan päätyvät naispoliitikot saattavat jopa uusintaa miehisen vallan rakennetta hyväksymällä parlamentaarisen politiikan ehdot, jotka toimivat myös pääsylippuna politiikan kentälle.

”Niin siinä käy helposti niin, että ikään ku se vallassa oleva rakenne suosii sellasia naisia, jotka sopeutuu parhaiten ja sellasia naisia, jotka sopeutuu niin hyvin, että joko synnynnäisesti oman arvomaailman mukaan tai sen oppii sen mukaan, että ne ei enää asetaakaan toisenlaisia kysymyksiä tai ei puhu enää toista kieltä, vaan aidosti siitä on tullu se uus äidinkieli ja uus arvomaailma.”

Miehisen politiikan kritiikillään haastatellut osallistuvat ”uuden” feminismin yhteiskuntakritiikkiin, joka 1980-luvulla rantautui myös Suomeen haastamaan tasa-arvofeminististä suuntausta. Uuden aallon feministien yhteiskunta-analyysin mukaan miehen sukupuoli on normi, joka eriyttää ja hierarkisoi. Esimerkiksi politiikassa miesten ei nähdä edustavan sukupuoltaan, vaan sitä ihmistyyppiä ja tavoiteltavaa toimintamallia, johon naistenkin tulisi pyrkiä. (Kuisipalo 1999, 83.) Poliitiikan miehistä normia ei

voida kuitenkin paikantaa joihinkin nimettyihin toimintamalleihin tai rakenteisiin, koska ne edustavat epävirallisia kulttuurin muotoja, joihin on vaikea tarttua virallisia teitä. Tässä erään haastatellun kokemus politiikan naisia syrjivästä luonteesta:

”...[j]a tota jos sä teet toisella tapaa, niin jos ei sillä oo riittävää tukee (...) niin sit se on vaan ymmärtämätön tai se on hankala (...) jos sä haluat päästä vallan aseisiin ja haluat kulkee kaikissa paikoissa, missä jotakin puhutaan, niin se on akka, joka pistää nenänsä joka paikkaan (...) ja sitte jos sä oot, et tee sitä, niin sulla on niinku muita verkostoja, niin sä oot syrjäänvetäytyvä ja se ei osaa tehdä yhteistyötä (...) Sitte, jos sä olet tämmönen herrajuhlista ja sosiaalisesta kanssakäymisestä poisjäävä, niin eihän sillä voi olla mitään yhteistyösuhteitakaan, ku se ei koskaan edes kulje kenenkään kansa ja se on tämmönen tiukkapiipo.”

Politiikka merkitsee tässä toimintaa, jota miesnormi hallitsee. Edellinen esimerkki osoittaa, että naisten pyrkimykset tulla täysivaltaisiksi poliittisiksi toimijoiksi eivät koskaan toteudu, koska miesnormi tuottaa eroa naiseuden ja mieheyden välille siten, että miehin on aina arvokkaampaa politiikassa kuin naisinen. Naiset voivat pyrkiä miehelle politiikan alueelle, mutta eivät voi poliittisina toimijoina saavuttaa tasa-arvoista asemaa miesten rinnalla. Miesnormin eroa ja hierarkiaa tuottavaa toimintaa voi Yvonne Hirdmanin (1988) mukaan kutsua sukupuolijärjestelmäksi, joka politiikassakin tuottaa eroa naisten ja miesten välisessä toimijuudessa ja myös arvostaa miesten toiminnan korkeammalle kuin naisten. Naisten siirtyminen politiikan alueelle ei täten ole välttämättä merkinnyt naisten vapautumista yksityisestä sfääristä julkiseen sfääriin. Haastatellut kiinnittävät huomion julkinen/yksityinen -jaotteleeseen, jota tuotetaan myös julkisen politiikan sisällä epävirallisia ja symbolisia keinoja käyttäen. Sen myötä eron tuottaminen miesten ja naisten välillä on käynyt hienosyisemmäksi ja epävirallisemmaksi. Julkisen ja yksityisen välistä rajanvetoa käydään julkisen politiikan sisällä, virallisten ja epävirallisten käytäntöjen muodostamassa tilassa, johon institutionalisoidun politiikan tasa-arvoudistukset ja -pyrkimykset eivät ulotu.

Naisten Vuoksi -verkosto – uusi poliittinen naisliike

Poliittiseen järjestelmään (valtio, puolueet, edustuksellisuus) kiinnittyneen politiikka-käsityksen kyseenalaistaminen asettaa väistämättä myös politiikan institutionaaliset puitteet toiseen valoon. Poliittikka ei enää paikannu yksinomaan edustukselliseen järjestelmään, vaan sitä on löydettävissä myös poliittisen järjestelmän ulkopuolelta. Naisten Vuoksi -verkosto julistaa toimivansa poliittisesti edustuksellisen politiikan ulkopuolella, mutta haastaa samalla institutionaalisen politiikka-käsityksen. Se kyseenalaistaa nykyisen politiikan retoriikan tasolla sekä pyrkii sen myötä herättämään keskustelua edustuksellisesta politiikasta ja sen poliittisuudesta. Toisin sanoen verkosto (re)politisoi julkisen poliittisen keskustelun:

”Et kyllä se keskustelukin tarvitaan, että asioita pitää jaksaa junnata ja pitää jaksaa kyseenalaistaa, että vaikka Arkadianmäeltä kuinka sanotaan, että meillä on vain yks vaihtoehto, niin pitää pyytää perustelevaan. Miks kova talouspolitiikka ei vaadi yhtään perusteluja, mutta pehmeä ympäristöpolitiikka niitä tarvii, ihan toisentyppisiä faktoja. Se, joka uskaltaa kyseenalaistaa tämän meiningin, niin joutuu kasaamaan hehtokaupalla todisteita. Et miksi sitten tietty totuus ei sitten vaadi yhtään muka?”

”Minä ajattelen näin, että riippumatta siitä, ollaanko hallituspuolueen edustajia tai ei, kyllä täytyy säilyttää se kriittisyys ja taistella niistä arvoista, joita pitää tärkeänä. Kaikkiahan sä et saa silloin niinku läpi, mut en mä tämmöstä jees-meininkiä hyväksy, mitä Lipponen haluaa, et hallitus määrää ja hallituspuolueen kansanedustajat tekee.”

Ryhmä haluaa vaikuttaa politiikkaan ja yhteiskunnalliseen keskusteluun, mutta ei kuitenkaan haastateltujen mukaan tavoittele poliittisia valta-asemia. Kriittisellä keskustelulla voidaan paljastaa vallitsevan ajattelun poliittisuus ja siihen liittyvät valtasuhteet.

”Et tosiaan niinkun tämmösellä liikkeellä ja verkostolla, ei niillä muuteta nyt tosta vaan asioita, mut mun mielestä sillä on merkitystä, et ne voi vaikuttaa, ne vaikuttaa mieliteisiin tai ilmastoon tai ne nostaa esille sellaisia kysymyksiä, mitä kukaan muu ei tuo esille.”

”Et kansalaisjärjestöjen kautta ja sitten minusta tämmösellä yleisellä mielipidevaikuttamisella, kaikenlaisella kirjoittelulla, puheilla, keskustelulla, niin saadaan asennemuutoksia aikaan. Ihmiset rupee vaatimaan myös omilta poliitikoiltaan toisenlaisia käyttäytymistä. Että tämmösen laajan demokraattisen keskustelun kautta, niin se heijastuu sit politiikkaan.”

Naisten Vuoksi -verkosto pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan toimintaan tavalla, jota voisi kutsua ”symboliseksi” valtakamppailuksi. Alberto Meluccin (1988) mukaan symbolinen kamppailu on luonteenomaista liikkeille, joiden toiminnan päämääränä on yhteiskunnan toiminnan ehdollistaminen ja valtarakenteiden paljastaminen symbolisen informaation tasolla. Liikkeet tuottavat symbolisesti konfliktisuhteita ja pyrkivät kumoamaan vallitsevat merkitykset, joihin yhteiskunnalliset suhteet perustuvat. Purkamisen kautta liikkeet uudelleennimeävät ja tuottavat samalla uusia valtasuhteita. (Mt., 248–250.) Verkosto voidaan nähdä osana uutta naisliikettä, jossa ei artikuloita ainoastaan yhteiskunnallisia ja sukupuolittuneita konflikteja, vaan pyritään myös vaikuttamaan kulttuurisiin arvoihin ja kollektiivisen identiteetin muodostukseen (Bergman 1998, 172).

Symbolinen ja materiaallinen kytkeytyvät kuitenkin yhteen erityisellä tavalla. Nancy Fraser (1998) huomauttaa, että vaatimus kulttuurisen identiteetin tunnustuksesta sisältää aina toiveen (vaatimuksen) myös taloudellisen ja sosiaalisen aseman parantumisesta. Toisaalta taas identiteettiryhmän taloudellisen aseman koheneminen on usein merkki valtakulttuurin sille antamasta yhteiskunnallisesta tunnustuksesta. (Mt., 434–435.) Kahden haastatellun demokraatiavisioissa symbolisella taistelulla nähdään yhteys myös materiaaliin valta-asemiin. He arvelevat, että symbolisella kritiikillä saattaa olla poliittisen kulttuurin muuttumisen lisäksi vaikutuksensa jopa yhteiskunnallisten ja sosiaalisten kerrostumien murtumiseen ja edustuksellisen politiikan jäsentymiseen uusien identiteettiryhmien pohjalta:

”Minusta se voisi olla tulevaisuudessa ihan näin, että jotkut ympäristöjärjestöt saa edustajan ja Naisten Vuoksi saa edustajan ja feministit saa edustajan ja tällaiset liikkeet, ne sais sinne edustajia (...) mut et kansalaiset

sais valita muitakin kuin puolueiden kautta. Minusta semmonen uudistus on täysin mahdollinen.”

”...[M]uutos voi tapahtua monta kautta. Niinku äärimmillään se voi olla niinku et se politiikka ikään ku rakenteena, tämmönen edustuksellisuus ja puoluerakenne, niin se romahtaa. Et ihmiset vaan jättää sen ja sitten rupee kokoontumaan jossakin uusissa verkostoissa ja muodoissa, mutta edustuksellisuudessa.”

Naisten Vuoksi -verkosto profiloituu toiminnan tasolla erottautumalla sekä yhteiskunnallisista liikkeistä että puolue- ja yhdistystoiminnan toimintatavoista. Tällä painotuksella ryhmä haluaa korostaa muodon ja sisällön välistä yhteyttä. Yhdistystoimintaan liittyvät organisaatiomuodot ja muodolliset käytännöt on karistuttu minimiin, koska löyhä organisaatiomuoto palvelee verkoston lähtökohtaa toimia erilaisen, erilaiseen toimintaan ja erilaisiin asioihin suuntautuneiden naisten yhteysverkostona. Toisaalta jo pelkästään verkosto-nimikkeellä halutaan tehdä ero yhteiskunnalliseen liikkeeseen. Yhteiskunnallisen liikkeen ja verkoston erona nähdään se, että verkoston jäsenten mielestä yhteiskunnallinen liike on tavoitteissaan yhteen suuntaan pyrkivä ja tavoitteensa tunnustava, kun taas verkoston tavoitteellisuus on lyhytkestoisempaa ja monimuotoisempaa, jolloin se on vuoroin kiinteämpi, vuoroin löyhempi organisaatio.

”Mutta eihän siitä tarvitse tulla kansanliikettä siinä perinteisessä merkityksessä, mutta Naisten Vuoksen sisältä voi myöskin syntyä liikkeitä, erilaisia liikkeitä, jotka toimivat verkostossa...”

”...Et verkosto on enemmän sitä, että se toimii siellä ja täällä ja sillä on sellanen löyhä side toisiinsa (...) on niinku lenkinä moneen suuntaan ja et se on kevyt rakenteeltaan, mut se voi olla painava sisällöltään.”

”Mä näen sen [Naisten Vuoksen] semmonsena ameebana, mutta sillä, ei se tarkoita, että se on ihan vaan. Semmosella elävällä prosessilla, silläkin on tahto, ettei se oo vaan ikään kuin lastu, joka menee, minne virta sitä sattuu kuljettamaan (...) mutta siinä mielessä se ei ole perinteinen poliittinen liike, että se toimintana on siten, että neljäntenä päivänä tehdään vallankumous, vaan tota se on niinku sit paljon herempi.”

Verkoston toiminnan tunnuspiirteet vertautuvat kuitenkin hyvin uuteen yhteiskunnalliseen liikkeeseen, joka Meluccin (1989) mukaan on symbolinen liike, jonka organisaatiomuoto itsessään haastaa valtakulttuurin merkitykset. Toiseksi toiminnanmuodot vaihtelevat, organisaatiolla ei ole hierarkkista järjestystä ja toimintarakenne mukautuu kulloisenkin tilanteen mukaan. Kolmanneksi Melucci mainitsee liikkeen subjektin, joka muodostuu eri sosiaalsiin verkostoihin kuuluvista toimijoista, joiden omat lähtökohdat toimintaan vaihtelevat sosiaalisen ryhmän ja tilanteen mukaan. (Mt., 60–61.) Verkoston toimintaa ei voida myöskään tarkastella yksinäisenä koherenttina hahmona, joka etenee kohti päämääräänsä siinä onnistuen tai epäonnistuen. Sen sijaan tällainen uusi liike näytetään erilaisten yhteiskunnallisten prosessien tuotoksena. (Melucci 1988, 245–246.)

Ryhmän toimintatapa verkostona ilmentää ennen kaikkea poliittista paikantumista ja olemassaoloa (symbolisuus) suhteessa muuhun yhteiskunnalliseen toimintaan. Liikkeen toimintamuoto (poliittinen verkosto) ja liikkeen tavoitteet (politiikan valtarakenteiden kyseenalaistaminen) ovat erottamattomat. Se, miten verkosto positioi itsensä poliittiseen toimintaan, puolueisiin ja yhteiskunnallisiin liikkeisiin, kietoutuu yhteen sen sisällöllisten pyrkimysten kanssa. Tässä mielessä sitä voisi nimittää myös identiteetti liikkeeksi, koska se ei vanhojen liikkeiden tavoin pyri saavuttamaan toiminnassaan institutionaalisempaa muotoa, vaan tyytyy asettumaan oppositioon vallitsevia näkemyksiä vastaan ja luomaan uusia merkitysavaruuksia. (Mäkelä 1998, 37–38.)

Naisten välinen yhteisyys verkostolaisten kesken rakentuu ajatukselle naisten välisistä eroista. Verkostossa korostetaan vuoksilaisten keskinäisiä eroja esimerkiksi suhteessa puoluepoliittiseen suuntautumiseen. Toisaalta eroa tuotetaan ns. vallitsevan ajattelun omaksuneisiin, miesnormin hyväksyneisiin naisiin. Naispoliittikot, jotka hyväksyvät naisten poliittisen toiminnan miehisen kulttuurin ehdoin, ovat naisia, joiden kanssa poliittisen yhteisyyden löytäminen on vaikeaa. Yhteinen kokemus ”naisena olemisesta” syntyy siis siitä, miten eroa toisiin naisiin tuotetaan.

”...[M]un mielestä näkee, että on tämmöistä tarvetta jotenkin naisten keskinäiselle toiminnalle. Mut siinä on vaikeutena just se, että koska tää naiseus ei oo kovin yhdistävä tekijä kovin pitkälle, niin se taas naisliikkeessä niin tota se täytyy kuitenkin voida luoda uudestaan se yhteinen tekijä ja yhteinen asia ja yhteisyys aina vähän väliä.”

”Mun mielestä erilaiset asiat yhdistää ihmisiä ja ehkä tämmönen kaipaus kun mulla. Onhan muillakin (...) halu yhdistää itsensä tiedot, tunteet ja taidot (...) Ehkä tää on semmonen, tässä on kuitenkin yhdessä tekeminen niinku tärkeämpää kuin mikä sen tekemisen muoto on. Ja sillä tavalla aate yhdistää.”

Haastateltujen argumenteissa korostuvat ”tarve” ja ”kaipuu” naisten keskinäiseen toimintaan. Feministisessä ajattelussa kokemusta ja tunnetta pidetään tärkeinä naisten välisten yhteyksien ja feminismin poliittisen projektin luomiselle. Myös feministisen tiedon tuottaminen poliittisena edellyttää naisten välistä yhteyden tunnetta. (Koivunen & Liljeström 1996, 284.) Eroa valtakulttuurin naisiin ja miehiin voi sanoa tuotettavan ”feministisen tietoisuuden” avulla. Naisten kesken toimiminen edellyttää tietoisuutta ja kokemusta naissukupuoleen perustuvasta syrjinnästä ja alistamisesta. (Vrt. Saarinen 1985, 92–93.) Verkostossa tätä tietoisuutta on tuotettu niin politiikan kuin tieteellisen ajattelun kritiikillä.

Poliittinen yhteisyys ja toimijuus syntyy eron tunnustamisesta. Kun erot ja moninaisuus ovat läsnä, voidaan tuntea yhteisyyttä ja liittoutua toisten naisten kanssa. Verkoston moninaisuudesta muodostuu moniulotteinen subjekti. (Vrt. Koivunen ja Liljeström 1996, 285.) Toisaalta liikkeen toimijuutta pitää yllä kollektiivinen identiteetti. Liikkeen identiteetti muodostuu sisäisten ristiriitaisten jännitteiden tuloksena, liikkeen sisällä voi esiintyä samanaikaisesti useita erilaisia ja toisilleen jopa vastakkaisia mielipiteitä ja käsityksiä. On kuitenkin syytä huomata, että kollektiivinen identiteetti edellyttää yksittäisiä asioita koskevan samannäköisyyden sijaan laajempaa yhdenmukaista ajatusmaailmaa sekä yhteenkuuluvuutta ja solidaarisuuden tunnetta. (Diani 1992, 111–112.)

Yhteenveto

Modernin yhteiskunnan murrosta koskevassa keskustelussa poliittinen järjestelmä on nousut keskeisen huomion kohteeksi. Poliittista järjestelmää kohtaan on esitetty kritiikkiä, joka on keskittynyt politiikan uudelleen sijoittumisen ja poliittisen toimijuuden tematiikkoihin. (Ilmonen 1998, 8.) Ulrich Beckin (1995, 33) mukaan modernille yhteiskunnalle on väistämätöntä poliittisen järjestelmän epäpolitisoituminen ja yhteiskunnan politisoituminen. Modernisaation kehityksen seurauksena politiikkaa ei enää löydy poliittisen järjestelmän instituutioista, vaan epäpoliittisina pidetyiltä alueilta kuten talouselämästä, tieteestä ja sosiaalisesta toiminnasta (mt., 33). Murroksen yhteiskunnan voi kuvitella tilaksi, jossa poliittinen ja epäpoliittinen muuttuvat toisikseen, mutta institutionaaliset puitteet pysyvät muuttumattomina. Yhteiskuntaan muodostuu alapoliittikan alue, joksi Beck nimittää poliittisen ja epäpoliittisen välimaastoa, jossa modernisaation sosiaaliset muutokset ovat nähtävissä. (Beck 1992, 185–187.) Tämä kehitys muuttaa radikaalisti politiikan käsitettä. Poliittikan irtaantuminen järjestelmäkeskeisyydestä aiheuttaa sen, että vaikutusvallasta poliittiseen voivat kilpailla myös kollektiiviset toimijat ja yksilöt. (Beckin 1995, 39.) Poliitikasta tulee kontingenttia toimintaa, jolloin kuka tahansa voi asettaa kyseenalaiseksi poliittisen ongelman ratkaisun ja löytää sille uusia poliittisia tulkin-toja. (Beck 1992, 191.)

Naisten Vuoksi -verkosto voidaan sijoittaa modernin murroksen tilanteeseen, jossa edellä kuvatut muutokset aktualisoituvat. Se edustaa ”uuden politiikan” toimijaa, joka on syntynyt tyytymättömyydestä nykyiseen politiikkaan ja poliittisen järjestelmän toimintaan kritisoiden olemassa olevaa käsitystä politiikasta, mutta pitäen kuitenkin omaa toimintaansa poliittisena. Siten keskeisen ongelman politiikan sijoittumista ja poliittista toimijuutta koskevassa kritiikissä muodostaa juuri politiikan käsite. Verkoston toimintapa, profiloituminen yhdistys- ja puolueperinteestä erilliseksi *poliittiseksi* toimijaksi, ilmentää modernin yhteiskunnan alapolitisoitumisen tilannetta, jossa luodaan uusia tapoja tulkita poliittista. Verkoston olemassa-olo on siten myös itsessään symbolinen viesti, joka tulkitsee politiikan muutosta yhteiskunnas-

sa. Se ilmentääkin murroksen ajan toimijaa siten, että sekä sen sisältö (politiikkakritiikki) että sen muoto (verkosto) yhdessä kyseenalais-tavat vallitsevan poliittisen järjestelmän perus-tan.

Teesi arjen poliittisuudesta pyrkii järjestel-mäkeskeisen politiikan ylittämiseen. Sen avulla nostetaan esiin naisten sosiaalisen toiminnan poliittisuus, joka ylittää viralliset, hierarkkiset instituutiot ja liittää sen osaksi arkipäivää. (Ks. Saarinen 1985, 97.) Haastateltujen teesi arjen poliittisuudesta luo sen toimintahorisontin, johon politiikassa tulisi pyrkiä. Toisaalta heidän puheessaan tuotetaan myös vastustettavia käsi-tyksiä talouteen keskittyvästä nykypolitiikasta. Haastateltujen politiikkakäsityksiä voidaankin tulkita yleisemmin vastakkainasettelujen kaut-ta. Ne jakaantuvat yhtäältä ”hyvään” politiik-kaan ja toisaalta ”pahaan” politiikkaan. ”Hyvä” politiikka juontuu arjesta ja sen politisoinnista ja ”paha” politiikka vastaavasti taloudesta. Ar-jen poliittisuuden korostaminen politiikan läh-tökohtana asettaa kysymyksen, onko julkises-sa politiikassa politiikkaa lainkaan. Haastatel-tavat politisoivat arjen, mutta samalla heidän kritiikkinsä rakentuu väitteelle nykyisen poli-tiikan epäpoliittisuudesta: Poliittikan sanotaan tyhjentyneen politiikasta. Sen sisältönä ovat taloudelliset arvot, joista puhutaan ekonomis-tisesti. Ekonomistinen puhe estää verkoston tär-keinä pitämien asioiden politisoinnin. Haasta-tellut esittävät, että nykyisen politiikan epäpo-liittisuus on seurausta talouden ja politiikan suhteen muuttumisesta. Kritiikin taustalla on olettaus, että talous on korvannut politiikan ja politiikka talouden. Näihin väitteisiin perus-tuen arjen poliittisuus näyttää kääntyvän teesik-si julkisen politiikan epäpoliittisuudesta.

Verkoston vaatimusta politiikan ”palauttami-sesta” politiikkaan voidaan ajatella arkielämän politisoimisena julkisen politiikan alueella. Ar-jen poliittisuus viekin huomion päivänpolitiikan kysymyksistä arkeen, tunteeseen, moraalikes-kusteluihin ja tieteelliseen ns. metakeskuste-luun. On kuitenkin syytä miettiä, mitä tällaisel-la argumentaatiolla saavutetaan. Teesit arjen poliittisuudesta ja vastaavasti politiikan epäpo-liittisuudesta eivät tunnu lyövän kipinää aina-kaan parlamentaarisessa tilanteessa, silloin kun kansanedustajien on päätettävä esimerkiksi tu-loverotuksen asteesta. Teesi arjen poliittisuu-

desta jää roikkumaan ilmaan. Vastakkainasetteluun saadaan kuitenkin uusi näkökulma, kun tarkastellaan lähemmin sitä tapaa, jolla nykyisen politiikan epäpoliittisuutta tuotetaan. Tässä ryhmän kritiikki kohdistuu tieteen ja erityisesti taloustieteen taustasitoumuksiin. Talouden asettamat ”pakot” ja ”realiteetit” tulevat toiseen valoon, kun huomio kiinnitetään taloudellisen ajattelun ehdollisuuteen ja puolueellisuuteen. Talouden välttämättömyyksistä ja sitä tuottavasta ekonomistisesta retoriikasta muodostuu joukko poliittisesti latautuneita väitteitä todellisuuden luonteesta. Näin teesi julkisen politiikan epäpoliittisuudesta kääntyykin teesiksi ”talous on poliittista”!

Voidaan ajatella, että Naisten Vuoksi -verkosto ottaa symbolisella kritiikillään ja olemassaolollaan kantaa yhteiskunnan muuttumiseen informaatioyhteiskunnaksi, jossa kamppaillaan paremminkin merkityksistä ja symbolisista valtasuhteista kuin materiaalisesta hyödystä tai sosiaalis-poliittisista oikeuksista. Naisliikkeen tavoitteet kohdistuvat molempiin, vaikka kamppailua käydäänkin symbolisella tasolla. (Vrt. Melucci 1988, 248–259.) Siten voidaan ymmärtää, miksi verkosto kohdistaa kritiikkinsä yhteiskunnallisen ajattelun ja toimintakulttuurin perinteeseen. On nähty, että huolimatta viime vuosikymmenien naisliikkeiden tasa-arvopyrkimyksistä, naiset ja miehet ovat edelleen monin tavoin eriarvoisessa asemassa toisiinsa nähden. Kasvava naisten määrä julkisessa politiikassa ei välttämättä ole merkinnyt kehitystä naisten tasa-arvoiseen asemaan miesten rinnalla. Sen sijaan naisten siirtymisestä yksityisestä sfääristä julkiseen sfääriin on seurannut yksityinen/julkinen -rajanvedon siirtyminen muille alueille ja muille toiminnan tasoille. Marja Keränen (1995, 32) korostaakin, että julkinen/yksityinen -käsiteparia ei voida naulata yhteen paikkaan, vaan sitä on hyödyllistä käsitellä performatiivisena jakona, jota tuotetaan ja esitetään koko ajan. Kuten Naisten Vuoksi -verkostossa todetaan, myös julkisen politiikan sisällä naiset kamppailevat tasa-arvoisesta poliittisesta toimijuudesta miesten kanssa. Virallinen asema poliittisena toimijana ei välttämättä takaa naisten poliittisen toimijuuden arvostusta politiikan kentän sisällä. Haastatellut huomauttavat myös, että naisten esteetön pääsy talouden ja politiikan huippuvirkoihin ei kerro koko totuutta nais-

ten aseman muutoksesta. Siten ne taloudellissosiaaliset faktorit, joilla tasa-arvoa on pyritty mittaamaan, eivät kykene informaatioon ja symbolisiin merkityksiin perustuvassa nyky-yhteiskunnassa kuvaamaan sitä taloudellis-poliittis-kulttuurista kokonaisuutta, jossa eroa miesten ja naisten välillä edelleen tuotetaan.

LÄHTEET

- Beck, Ulrich (1992): *Risk Society. Towards a New Modernity*. Sage Publications, Trowbridge, Wiltshire.
- Beck, Ulrich (1995): Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa Ulrich Beck & Anthony Giddens & Scott Lash: *Nykyajan jäljillä: refleksiivinen modernisaatio*, s. 11–82. Vastapaino, Tampere.
- Bergman, Solveig (1998): Naisliikkeen moninaisuus: ”Uusi” suomalainen naisliike yhteiskunnallisenä liikkeenä. Teoksessa Kaj Ilmonen & Martti Siisiäinen (toim.): *Uudet ja vanhat liikkeet*, s. 165–186. Vastapaino, Tampere.
- Christensen, Ann-Dorte (1987): Sukupuolinäkökulman merkitys ja vaikutukset uusien yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksessa. Teoksessa Aino Saarinen & Eva Hänninen-Salmelin & Marja Keränen (toim.): *Naiset ja valta: naisnäkökulmia ”hyvinvointivaltioon”*, s. 121–131. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Diani, Mario (1992): Analysing Social Movement Networks. Teoksessa Mario Diani & Ron Eyerman (eds.): *Studying Collective Action*, Vol. 30, s. 107–135. Sage Modern Politics Series. Sage Publications Lontoo.
- Fraser, Nancy (1998): From Redistribution to Recognition? Dilemmas of Justice in a ‘Post-Socialist’ Age. Teoksessa Anne Phillips (ed.): *Feminism & Politics*, s. 430–460. Oxford University Press, New York.
- Hirdman, Yvonne (1988): Genusystemet – teoretiska reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 3, s. 49–63.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (1997): *Tutki ja kirjoita*. Tekijät ja Kirjayhtymä Oy, Helsinki.
- Ilmonen, Kaj (1998): Johdanto. Teoksessa Kaj Ilmonen & Martti Siisiäinen (toim.): *Uudet ja vanhat liikkeet*, s. 7–14. Vastapaino, Tampere.
- Keränen, Marja (1995): Yksityisen ja julkisen muuttuvat rajat. Teoksessa Leena Eräsaari & Raija Julkunen & Harriet Silius (toim.): *Naiset yksityisen ja julkisen rajalla*, s. 29–48. Vastapaino, Tampere.
- Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (1996): Paikantuminen. Teoksessa Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.): *Avainsanat: 10 askelta feministiseen tutkimukseen*, s. 271–292. Vastapaino, Tampere.
- Kuusipalo, Jaana (1999): ”Pohjolan pioneerista peränpitäjäksi.” *Helsingin Sanomat*. Kuukausiliite 4/99, s. 82–83.
- Matero, Johanna (1996): Tieto. Teoksessa Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.): *Avainsanat: 10*

- askelta feministiseen tutkimukseen*, s. 245–269. Vastapaino, Tampere.
- Melucci, Alberto (1988): *Social Movements and the Democratization of Everyday Life*. Teoksessa John Keane (ed.): *Civil Society and the State: New European Perspectives*, s. 245–260. Verso, Lontoo.
- Melucci, Alberto (1989): *Nomads of the Present: Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society*. Hutchinson Radius, Lontoo.
- Mäkelä, Klaus (1998): AA keskinäisen avun ja identiteettityön liikkeenä. Teoksessa Kaj Ilmonen & Martti Siisiäinen (toim.): *Uudet ja vanhat liikkeet*, s. 307–332. Vastapaino, Tampere.
- Palonen, Kari (1993): *Politikointi, politisointi, politiikka: Tulkinta politiikan ajatusmuodon peliaikakielitiloista*. Opetusmoniste No. 1. Jyväskylän yliopiston valtio-opin laitos, Jyväskylä.
- Palonen, Kari (1997): *Kootut retoriikat: esimerkkejä politiikan luennasta*. Sophi julkaisusarja No. 11. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Parvikko, Tuija (1986): *Henkilökohtainen on poliittista – italialaisen feministiliikkeen statu nascenti pyrkimyksenä uuteen naisten väliseen poliittiseen kulttuuriin*. Jyy julkaisusarja No. 21. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta, Jyväskylä.
- Pekonen, Kyösti (1991): *Symbolinen modernissa politiikassa*. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisu No. 25. Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimusyksikkö, Jyväskylä.
- Riski, Taina (2000): *Naisten Vuoksi -verkosto ja politiikan muutos – pelinavaus uuteen poliittiseen kulttuuriin*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston politiikan tutkimuksen laitos, Tampere.
- Saarinen, Aino (1985): *Vapautta naisille! Puheenvuoroja naisten historiasta, naisliikkeistä ja teoriasta*. Oulun yliopiston historian laitoksen julkaisu No. 3. Oulun yliopiston historian laitos, Oulu.
- Saarinen, Aino (1987): *Valtaa vai vaikutusvaltaa? Valtiosta, naisliikkeistä ja naisten poliittisen kulttuurin muodostumisesta*. Teoksessa Aino Saarinen & Eva Hännelin-Salmelin & Marja Keränen (toim.): *Naiset ja valta: naisnäkökulmia ”hyvinvointivaltioon”*, s. 143–163. Tutkijaliitto, Helsinki.
- Saarinen, Aino (1988): *Naistutkimus – paradigmahaaste? Teoksessa Päivi Setälä & Hannele Kurki (toim.): Akanvirtaan: Johdatus naistutkimukseen*, s. 5–27. Yliopistopaino, Helsinki.
- Varto, Juha (1999): *Ekonomismi ja elämä. niin & näin 1/1999*, s. 26–30.